

Pahoinvoivia uhreja, turvallisuusuhkia ja taloudellisia taakkoja.

Nuorten syrjäytymisen tulkintakehykset suomalaisessa uutismediassa

Pirita Juppi: *FT, journalismin yliopettaja, Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemia*

pirita.juppi@turkuamk.fi

Janus vol. 19 (3) 2011, 200–220

 Janus

Tiivistelmä

Artikkelissa tarkastellaan suomalaisen uutismedian nuorten syrjäytymisestä tuottamia tulkintoja. Aineisto sisältää 149 juttua, jotka on kerätty vuoden 2008 Helsingin Sanomista, YLE Uutisista ja STT:ltä. Uutismedian käyttämissä tulkintakehyksissä nuorten syrjäytymisestä rakentuu kaksijakoinen kuva. Turvallisuusuhkan, moraalisen rappion ja taloudellisen riskin kehykset esittävät syrjäytymisen yhteiskunnalle vahingollisena ilmiönä. Kahdessa ensin mainitussa syrjäytymisestä syytetään yksilöä ja ratkaisuksi tarjotaan kontrollia, kuria ja kasvattamista. Nuorten pahoinvoinnin, hyvinvointijärjestelmän puutteiden ja sairaan yhteiskunnan ja kulttuurin kehykset puolestaan asemoivat nuoret uhreiksi. Syrjäytyminen nähdään puutteellisen vanhemmuuden ja muiden perheongelmien tai yhteiskunnan aiheuttamana. Syrjäytymisen ehkäisy paikannetaan osittain hyvinvointivaltion palvelujärjestelmien tehtäväksi. Nuorten pahoinvoinnin kehys vastuuttaa vahvasti myös perhettä ja tarkemmin määrittelemätöntä "yhteisöä".

Keskustelu nuorten syrjäytymisestä on viime vuosina näyttänyt erityisen ajankohtaiselta. Huoli vuoden 2008 taloudellisen taantuman myötä kärjistyneestä nuorisotyöttömyydestä sekä peruskoulun jälkeen koulunsa keskeyttävien ja mielenterveysongelmista kärsivien nuorten suuresta määrästä on ylläpitänyt keskustelua. Osaltaan julkista keskustelua nuorten syrjäytymiseen liittyvistä uhkista ovat lietsoineet vuosina 2007 ja 2008 Jokelassa ja Kauhajoella tapahtuneet kouluampumiset, joihin haettiin osaselitystä nuorison pahoinvoinnista ja tekiäjien syrjäytyneisyydestä (ks. Hoikkala 2007; Oksanen ym. 2011; Raittila ym. 2009, 70–86).

Uutismedia on keskeisessä osassa syrjäytymiskeskustelussa. Mediassa toistuvat tulkinnat syrjäytymisestä muokkaavat käsityksiä syrjäytyneistä tai syrjäytymisvaarassa olevista, sekä syrjäytymisen syistä ja seurauksista. Ne vaikuttavat

siihen, mitä pidetään mahdollisina ja suotavina keinoina estää syrjäytymistä.

Tarkastelen artikkelissa sitä, millaisia tulkintoja suomalainen uutismedia esittää nuorten syrjäytymisestä. Analyysini kohdistuu syrjäytymisilmiön symboliseen ulottuvuuteen, jonka esimerkiksi Tuula Helne (2002, 156) katsoo jääneen turhan vähäiselle huomiolle tutkimuksessa. Empiirinen aineisto on kerätty vuoden 2008 ajalta Helsingin Sanomista, Yleisradion verkkouutisista (YLE Uutiset) ja STT:ltä. Aineistoon kuuluu kaikkiaan 149 juttua. Hyödynnän analyysimenetelmänä kehysanalyysia. Sen avulla tunnistan ja jäsennän aineistosta erilaisia keskenään osin ristiriitaisia mutta sisäisesti johdonmukaisia tulkintoja nuorten syrjäytymisestä. Tarkastelen lisäksi sisällönerittelyn avulla eri kehysten yleisyyttä ja yhteyksiä julkisen keskustelun toimijoihin ja teemoihin¹. Pohdin myös, minkälaisiin laajempiin kulttuurisiin merkitysjärjestelmiin uutismediassa

esiintyvät tulkintakehykset ovat yhteyksissä ja mitä seurauksia uutismedian tuottamilla representaatioilla voi olla nuorille.

Syrjäytyminen nuorisongelmana

Syrjäytymisen käsitettä on viimeisen parinkymmenen vuoden ajan käytetty kuvaamaan nuorten huono-osaisuutta, marginaalisuutta, vallattomuutta tai varattomuutta (Suurpää 2009, 10). Tero Järvinen ja Markku Jahnukainen (2001, 126) huomauttavatkin, että syrjäytymisestä on tullut osa "nuorisotyön ja -tutkimuksen yleistä diskurssia". Nuorten parissa työskentelevät pitävät siis suorastaan selvänä, että on olemassa syrjäytyneitä tai ainakin syrjäytymisvaarassa olevia nuoria, vaikka näiden tosiasiallinen tunnistaminen ja määrittely voi olla ongelmallista. Syrjäytymisestä on tullut osa laajempaa "nuorisongelmaa". (Järvinen & Jahnukainen 2001, 130, 132.)

Mediajulkisuudessa käydyn keskustelun perusteella käsitys laajasti nuoria koskevasta syrjäytymisongelmasta näyttää levinneen myös muiden yhteiskunnallisten toimijoiden, kuten poliitikkojen ja toimittajien, keskuuteen. Merkittävä osa kaikesta syrjäytymistä koskevasta julkisesta keskustelusta kohdistuu nuoriin. Esimerkiksi Helsingin Sanomien vuonna 2008 julkaisemista syrjäytymistä käsittelevistä jutuista (126 kpl) lähes puolet liitti syrjäytymisen tai syrjäytymisvaaran nuoriin tai nuoriin aikuisiin (ks. Juppi 2010).

Nuorten identifiointi syrjäytymisen riskiryhmäksi ei ole yllättävää. Länsimaissa nuorisoon on jo vuosikymmenten ajan liitetty erilaisia uhkakuvia mediassa ja laajemmin yhteiskunnallisessa keskustelussa. Nuoruus herättää herkästi *moraalisia paniikkeja*², joissa nuoret nähdään uhkana ja vihollisina tai vaihtoehtoisesti jonkin uhan kohteina (esim. Cohen 1980; Koskela 2009, 149–166; Thompson 1998). Suomessa

media on rakentanut vahvan moraalisen paheksunnan värittämiä uhkakuvia esimerkiksi nuorten väkivallanteoista (ks. Aitamurto 2005a; 2005b), saatananpalvonnasta (ks. Hjelm 2005a; 2005b) ja radikaalista eläinaktivismista (ks. Juppi 2005; 2004). Nuoriin kohdistuva yhteiskunnallinen keskustelu on negatiivisävytteistä, ongelmakeskeistä ja huolen täyttämää (ks. esim. Altheide 2000; Ayman-Nolley & Taira 2000; Harrikari 2008; Riele 2006).

Huolta nuorista on selitetty ikävaiheen ambivalenttiudella: kyse on eräänlaisesta rajatilasta, siirtymävaiheesta lapsuudesta aikuisuuteen ja yhteiskunnan täysivaltaiseen jäsenyyteen (esim. Järvinen & Jahnukainen 2001, 141; Koskela 2009, 152; Thompson 1998, 43.) Tämä rajatila aiheuttaa erityisiä haasteita yhteiskunnallisen integraation ja hallinnan näkökulmasta. Hille Koskelan (2009, 150) kärjistyksen mukaan kyse on murroskohdasta, jossa "turvaistuinukupolven lapsista kasvaa 'terroristeiksi' luonnehdittuja nuoria". Huolehtimisen ja suojelun kohteena ollut turvaton lapsi muuttuu yhteiskunnan viholliseksi ja uhkakuvaksi (Koskela 2009, 149–156).

Nuorten herättämän huolen varsin universaalista luonteesta huolimatta nuoria koskeva julkinen keskustelu sekä nuorisopolitiikka ovat saaneet erilaisia sävyjä ja painotuksia eri yhteiskuntajärjestelmissä ja eri aikoina. Jyrkkien uhkavien maalailu ja kontrollivaatimukset on liitetty etenkin angloamerikkalaisiin yhteiskuntiin, joista vaikutteet ovat levinneet Suomeen erityisesti 1990-luvulta alkaen haastamaan perinteistä pohjoismaista hyvinvointietetosta (esim. Harrikari 2008, 8–9).

Useat suomalaistutkijat ovat kiinnittäneet huomiota lapsia ja nuoria koskevan keskustelun jyrkentymiseen 1990- ja 2000-luvuilla (esim. Harrikari 2008; Koskela 2009; Satka 2009). Timo Harrikarin (2008, 99–134) mukaan suomalaista lapsi- ja nuorisopolitiikkaa 1960-luvulta alkaen hallinnut *hyvinvointipolitiikan regiimi* on saanut

tehdä tilaa konservatiivisiin perusarvoihin no-
jaavalle *riskipolitiikan regiimille*. Jälkimmäiselle
on ominaista vahva huoli lapsista ja nuorista,
pelkojen ja kriisitunteen lietsonta sekä ratkaisui-
den hakeminen kurista ja järjestyksestä. Hallin-
ta perustuu riskien ja riskiryhmien identifioin-
tiin, varhaiseen ja nopeaan puuttumiseen sekä
kontrolliin. Harrikarin havainnot perustuvat
eduskuntakeskustelujen, iltapäivälehtiaineiston
ja turvallisuusohjelmien analysointiin.

Koskelan (2009, 282; ks. myös Koskela ym.
2004) mukaan nuoria koskevat jyrkät näkemyk-
set tulevat esiin myös kuntien turvallisuussuun-
nitelmassa. Niissä nuoriso näyttäytyy vaarallisena
vihollisena ja uhkana; kuntien ja kaupunkien pa-
himpana turvallisuusongelmana. Koskela (2009,
283) esittääkin, että nuoriin 2000-luvulla koh-
distuvat lukuisat kontrollitoimet antavat syyn
puhua *kriminalisoidusta sukupolvesta*.

Mirja Satka (2009, 18, 28–30) puolestaan
kiinnittää huomiota "varhaisen puuttumisen"
käsitteen sekä siihen liittyvän laajemman mer-
kitysjärjestelmän ja käytäntöjen nopeaan leviä-
miseen ja vakiintumiseen suomalaisessa lapsi- ja
nuorisopolitiikassa. Siinä missä perinteinen tapa
on ollut toimenpiteiden kohdistaminen koko
ikäluokkaan, varhainen puuttuminen kohdis-
taa huomionsa "riskyksilöihin". Poliitiikassa ja
ammattillisissa käytännöissä on Satkan mukaan
siirrytty ongelmien ehkäisystä ongelmien tun-
nistamiseen ja jo ilmenneisiin ongelmiin puut-
tumiseen. Satka liittääkin varhaisen puuttumisen
laajempaan moraaliseen käännteeseen, johon
kuuluu olennaisesti kontrollin eetos (vrt. Har-
rikari 2008).

Viittaaan jatkossa edellä mainittuihin nuorisopoli-
tiikan ja -keskustelun piirteisiin *riskipolitiikan ee-
toksena*. Tämä nuorisosta uhka- ja viholliskuvia
tuottava eetos on välittynyt myös 2000-luvun
uutismediaan ja sen syrjäytymiskirjoitteluun.
Syrjäytymistä käsittelevät tekstit viittaavat sään-
nönmukaisesti muiden yhteiskunnan toimijoi-

den – erityisesti poliitikoiden, julkishallinnon
virkamiesten, viranomaisten sekä asiantuntijoi-
den – syrjäytymisestä tuottamaan tietoon ja
puheeseen. Henkilöhaastateltavien ohella toi-
mittajat käyttävät lähteinä erityisesti tutkimuksia
ja poliittisia ohjelmia. (Ks. Juppi 2010.)

Median erityisluonne eri toimijoita samaan julki-
suustilaan kokoavana moniäänisenä foorumina
antaa syyn olettaa, ettei uutisteksteissä raken-
tuva kuva syrjäytymisestä ole täysin yhtenäinen.
Syrjäytymisestä mediassa esitetyt tulkinnat ovat
moninaisia ja kiistanalaisia. Kuten Satka (2009,
29) toteaa, nopean yhteiskunnallisen muutok-
sen oloissa on tavallista, että eri aikoina synty-
neet diskurssit, ihmiskäsitykset, toimintastrate-
giat ja -tavat elävät ja esiintyvät rinnakkain.
Analyysissa pyrin jäljittämään tulkintakehyksen
käsitteen avulla tätä tulkintojen moninaisuutta.

Tulkintakehykset todellisuuden jäsentäjinä

Hyödynnän syrjäytymiskeskustelun analyysissa
kehyksen (tai *tulkintakehyksen*) käsitettä. Käsite
on peräisin sosiologi Erving Goffmanilta, joka
teoksensa *Frame Analysis. An Essay on the Or-
ganization of Experience* (1974) nimen mukai-
sesti viittaa kehyksellä tapaan, jolla me ihmiset
"organisoimme kokemusta", eli havainnoimme,
tunnistamme, nimeämme ja merkityksellistäm-
me asioita sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa.
Käsitettä voidaan hyödyntää erilaisten kult-
tuuristen tekstien analysoinnissa. Kehyksen ja
kehystämisen käsitteitä onkin usein sovellettu
konstruktionistisesti suuntautuneessa mediatut-
kimuksessa (ks. esim. Gitlin 1980; Horsti 2005;
Väliverronen 1996; Watkins 2001).

Journalististen tekstien lähestyminen kehysa-
nalyysin näkökulmasta ohjaa yhtäältä kiinnittä-
mään huomiota journalistisiin *käytäntöihin*, eli
siihen, miten "toimittajat organisoivat informaation
tulvaa liittämällä siihen nopeasti ja rutiinin-

omaisesti tiettyjä kehyksiä” (Karvonen 2000, 78). Toisaalta kehyksen käsite on toimiva väline journalististen *sisältöjen* analyysiin. Sen avulla voidaan tarkastella, mitä julkisuuden kohteena olevan ilmiön puolia mediatekstit kulloinkin korostavat ja millaisia representaatioita ne näin ollen siitä tuottavat. Kehykset tuottavat tyypillisesti tietynlaisia ”organisoivan idean” ohjaamia tulkintoja yhteiskunnallisen ongelman tai ilmiön syistä, seurauksista ja ratkaisuista. Samalla ne tuottavat tietynlaisia positioita eri ihmisryhmille. Kehysten merkitykset voivat tiivistyä esimerkiksi metaforissa, iskusanoina ja -lauseissa ja vastaavissa symbolisissa tehokeinoissa. (Esim. Entman 1993, 52; Gamson & Modigliani 1989, 3; Väliverronen 1996, 107–122; Watkins 2001, 84.)

Kehystämistä voidaan pitää ominaisena sekä ihmisen kognitiiviselle toiminnalle yleensä että journalistiselle ammattikäytännölle. Kuten jo Birminghamin nykylukulttuurintutkimuskeskuksen tutkijat (Hall ym. 1978, 54) tiedostivat, uutisoitaessa yksittäiset tapahtumat identifioidaan ja kontekstoidaan, jotta maailma ei näyttäytyisi vain kaoottisena sattumanvaraisten tapahtumien joukkona. Nimeämällä ja suhteuttamalla entuudestaan tunnettuihin ilmiöihin, ”uudelle” tapahtumalle annetaan merkitys ja se tehdään ymmärrettäväksi joukkoviestinten yleisölle. Tietty yksittäistapaus liitetään laajempaan kehykseen, ja samalla tapaus saa laajemmasta asiayhteydestä johdettuja merkityksiä.

Kehystämisessä ei ole kyse toimittajien harjoittamasta tietoisesta tai pahantahtoisesta vääristelystä. Enemminkin kyse on ammatillisista konventioista ja sisäistetyistä malleista, joiden avulla journalistit käsittelevät informaatiotulvaa ja jäsentävät maailmaa. Kyse on journalistiseen työprosessiin olennaisesti kuuluvista elementeistä, kuten erilaisista valinnoista, tulkitsemisesta, painottamisesta ja esittämisestä. (Gitlin 1980, 7.) Eri tulkintakehysten esiintymiseen mediassa vaikuttaa myös se, ketkä pääsevät julkisen keskustelun osanottajiksi, miten keskeisessä roolis-

sa he siellä esiintyvät ja mihin tulkintakehyksiin he näkemyksissään nojautuvat.

Ongelmalliseksi kehystäminen muuttuu, kun samoja kehyksiä toistetaan mediassa rutiinomaisesti ja kyseenalaistamatta. Kehykset alkavat tällöin hallita ja rajoittaa niin journalistin kuin journalismia kuluttavan yleisönkin tulkintoja ja ajattelu- ja puhetapoja. Mikä olennaisinta, mediajulkisuudessa toistuvilla tulkintakehyksillä voi olla todellisia seurauksia sekä yksilö- että yhteiskunnan tasolla. Sosiaalisten ongelmien nimeäminen, määrittelemine ja selittäminen tietyllä tavalla vaikuttavat siihen, minkälaista politiikkaa, toimintamalleja ja toimenpiteitä pidetään soveltuvina ongelmien ratkaisemiseen (Silver 1994, 533; Edelman 1988, 17–18).

Kehysanalyysi tekee näkyväksi sekä auttaa kyseenalaistamaan ja purkamaan näitä vallitsevia ja luonnollistuneen aseman saaneita tulkintoja ja merkitysjärjestelmiä.

Syrjäytymisaineisto uutismediassa

Olen rajannut empiirisen analyysin kolmeen suomalaiseen asiajournalismia edustavaan valtaviestimeen, Helsingin Sanomiin, Yleisradioon sekä STT:n uutistoimistoon. Aineisto on kerätty vuoden 2008 ajalta. Yleisradion aineisto (37 juttua) on kerätty internetistä YLE Uutisten sähköisestä arkistosta, eli se sisältää Ylen verkkouutiset. Helsingin Sanomien aineisto (71 juttua) on haettu lehden sähköisestä arkistosta, josta löytyvät kaikki paperilehdessä julkaistut jutut. STT:n jutut (41 juttua) on koottu STT:n sähköisestä uutisarkistosta. STT:n asiakkaita ovat Suomessa lähes kaikki uutismediat Yleisradiota lukuun ottamatta. Sen asiakaslehtien yhteenlaskettu levikki on noin 2,5 miljoonaa. En ole kuitenkaan selvittänyt, missä lehdissä STT:n tuottamat ja välittämät syrjäytymisjutut on tosiasiallisesti julkaistu.

Aineisto on kerätty kaksivaiheisesti: arkistoista on ensin haettu kaikki jutut, joissa puhutaan syrjäytymisestä (syrjäyt*). Sen jälkeen jutuista on poimittu ne, joissa syrjäytyminen liitetään nuoriin, joko eksplisiittisesti puhumalla "nuorista" tai "nuorista aikuisista" tai implisiittisesti jutun aiheen kautta.³ Tekstiarkistojen hyödyntämisen vuoksi kuvat on rajattu analyysin ulkopuolelle.

Aineistossa on kaikkiaan 149 juttua. Jutut ovat pääasiassa uutisia tai niitä taustoittavia juttuja ("uutistaustoja"). Helsingin Sanomista mukana

sisijaisesti jotain muuta teemaa, kuten koulu/koulutusta, väkivallantekoja ja turvallisuusuhkia, politiikkaa tai erilaisia nuorisohankkeita. Näissä jutuissa syrjäytymistä käsitellään tai sivutaan vasta myöhemmin teksteissä.

Syrjäytymisen kuusi kehystä

Kehtysanalyysissä olen kiinnittänyt huomiota jutuissa esiintyviin sanavalintoihin, erityisesti toistuviin iskusanoihin. Lisäksi olen tarkastellut

Taulukko 1. Syrjäytymisanalyysin aineisto.

Media	lajityyppi	Juttujen lukumäärä	Prosenttia jutuista
HS	pääkirjoitus	17	23,9 %
	uutinen/uutistausta	40	56,3 %
	feature	11	15,5 %
	kolumni/kommentti	3	4,2 %
	yhteensä	71	100,0 %
YLE	uutinen/uutistausta	37	100,0 %
STT	uutinen/uutistausta	39	95,1 %
	feature	2	4,9 %
	yhteensä	41	100,0 %

on myös pääkirjoituksia (17) sekä toimittajien kolumneja ja kommentteja (3). Lisäksi aineistossa on jonkin verran ei-uutismaisia juttuja ("feature"), kuten reportaaseja, katugallupeja tai henkilöhaastatteluja. (Ks. taulukko 1.) Aineistosta suurin osa on kotimaan osastolla julkaistuja valtakunnallisia uutisia. Aineistossa on lisäksi alueellisia uutisjuttuja sekä jonkin verran kulttuuri-osastoilla ja STT:n politiikan osastolla julkaistuja juttuja.⁴

Olen sisällyttänyt aineistoon kaikki jutut, joissa edes ohimennen viitataan nuorten syrjäytymiseen. Tämän vuoksi aineistoon kuuluvien juttujen pääteemat vaihtelevat laajasti. Vain 6 prosenttia jutuista mainitsee syrjäytymisen jo otsikossa. Suurin osa jutuista käsittelee en-

jutuissa esiin tuotuja näkemyksiä syrjäytymisen syistä, seurauksista ja ratkaisuista. Näiden vihjeiden kautta olen tunnistanut aineistosta kaikkiaan kuusi erilaista tulkintakehystä. Niistä kukin esittää syrjäytymisen omasta erityisestä näkökulmastaan, erilaisen syrjäytymiseen liitettyjä merkityksiä jäsentävän idean ohjaamana.

Aineiston jutut voidaan valtaosin luokitella yksittäisen tulkintakehysten tarjoamasta näkökulmasta kirjoitetuiksi. Joissakin jutuissa kuitenkin nojaututaan syrjäytymisen tarkastelussa useampaan tulkintakehykseen. Yksittäinen juttu voi esimerkiksi käsitellä syrjäytymistä sekä yhteiskunnan tasolla taloudellisena riskinä että yksilön tasolla nuorten pahoinvointina. Määrällisessä sisällönerittelyssä (taulukko 2) jutut on luokiteltu

niiden hallitsevassa asemassa olevan eli *ensisijaisen tulkintakehys*en mukaisesti.⁵

Noin viidennes jutuista on jätetty luokittelematta. Luokittelemattomat jutut sivuavat syrjäytymistä ohimennen, eikä tekstistä ole voinut tehdä perusteltua tulkintaa syrjäytymisen tulkintakehyksestä.

suusuhkan kehys esiintyy Helsingin Sanomia yleisempänä. Tätä selittää osaltaan Ylen ja STT:n syrjäytymistä käsittelevien juttujen pienempi kokonaismäärä ja niin sanottujen kovien uutisten painottuminen. Niiden aineistossa Kauhajoen kouluampumistapauksen ja sen jälkipuinnin osuus korostuu enemmän kuin Helsingin Sanomissa, jonka juttuaineisto on laajempi ja moni-

Taulukko 2. Tulkintakehysten esiintyminen juttujen ensisijaisina kehyksinä.

Ensisijainen tulkintakehys	HS	YLE	STT	Yhteensä
Turvallisuusuhkan kehys	13 18,3 %	9 24,3 %	12 29,3 %	34 22,8 %
Moraalisen rappion kehys	9 12,7 %	5 13,5 %	5 12,2 %	19 12,8 %
Taloudellisen riskin kehys	3 4,2 %	2 5,4 %	2 4,9 %	7 4,7 %
Nuorten pahoinvoinnin kehys	12 16,9 %	7 18,9 %	9 22,0 %	28 18,8 %
Hyvinvointijärjestelmän puutteiden kehys	20 28,2 %	9 24,3 %	7 17,1 %	36 24,2 %
Sairaana kulttuurin ja yhteiskunnan kehys	0 ,0 %	2 5,4 %	2 4,9 %	4 2,7 %
Ei tunnistettavissa	14 19,7 %	3 8,1 %	4 9,8 %	21 14,1 %
Yhteensä	71 100,0 %	37 100,0 %	41 100,0 %	149 100,0 %

Hyvinvointijärjestelmän puutteiden kehys, turvallisuusuhkan kehys ja nuorten pahoinvoinnin kehys esiintyvät aineistossa selvästi muita tulkintakehyksiä yleisemmin (ks. taulukko 2). Myös moraalisen rappion kehys on aineistossa yleinen. Taloudellisen riskin sekä sairaan yhteiskunnan ja kulttuurin kehykset taas ovat harvinaisia.

HS:n, Ylen ja STT:n välillä esiintyy jonkin verran painotuseroja. Ylellä ja etenkin STT:llä turvalli-

naisempi. Ylen ja STT:n uutisissa esiintyy hieman HS:ää useammin myös nuorten pahoinvoinnin kehys. Helsingin Sanomat puolestaan esiintyy useammin hyvinvointijärjestelmän toimivuuden kritikkona.

Esittelen seuraavassa tarkemmin syrjäytymiskeskustelun kuusi tulkintakehystä. Esittelen ensin kolme tulkintakehystä, jotka esittävät syrjäytymisen yhteiskunnalle vahingollisena ilmiönä:

turvallisuushkan, moraalisen rappion ja taloudellisen riskin kehukset (taulukko 3). Sen jälkeen esittelen kolme tulkintakehystä, joissa syrjäytymisen uhrina ja kärsijänä näyttäytyy syrjäytynyt yksilö: nuorten pahoinvoinnin, hyvinvointijärjestelmän puutteiden ja sairaan yhteiskunnan ja kulttuurin kehukset (taulukko 4).

huomioimiseen. Kehukset esiintyvät aineistossa "palasina" tai "vihjeinä", jotka saavat loogisen merkityksensä vasta osana laajempaa syrjäytymisestä käytyä yhteiskunnallista keskustelua ja sen toistuvia tulkintoja. Näin ollen kehysanalyysin prosessissa tutkijan tekemät tulkinnat etenevät yksittäisistä teksteistä ja niiden tarjoamista vihjeistä korkeammalle abstraktiotasolle.

Taulukko 3. Tulkintakehukset, joissa syrjäytymisen uhrina esitetään yhteiskunta.

	Turvallisuushkan kehys	Moraalisen rappion kehys	Taloudellisen riskin kehys
Jäsentävä idea	Syrjäytyminen on uhka yhteiskunnan turvallisuudelle.	Syrjäytyminen on merkki yksilön moraalista rappiosta, joka puolestaan uhkaa yhteiskunnan moraalista järjestystä.	Syrjäytyminen aiheuttaa kustannuksia yhteiskunnalle, joten syrjäytymisen ehkäisyssä on kyse sosiaalisesta investoinnista.
Syrjäytyneen rooli ja representaatio	Syrjäytynyt vihollisena: arvaamaton ja vaarallinen riski yksilö.	Syrjäytynyt vihollisena: passiivinen, laiska, holtiton tai avuton, kyvytön elämäntilanteen.	Syrjäytynyt yhteiskunnan painolastina: "kasvoton" taloudellinen rasite.
Syrjäytymisen selitys ja vastuun osoittaminen	Yksilöllinen: syy syrjäytyneessä yksilössä, vastuu yksilön.	Yksilöllinen: syy syrjäytyneessä yksilössä, vastuu yksilön.	Ei ota kantaa syihin, mutta vastuuttaa yhteiskunnan syrjäytymisen ehkäisystä.
Syrjäytymisen seuraukset	Väkivalta, rikollisuus, ilkeä ja muut turvallisuushkat.	Yhteiskunnan moraalisen järjestyksen rakoilu.	Yhteiskunnalle aiheutuvat kustannukset.
Ratkaisut	Kontrolli ja varautuminen.	Kurinalaistaminen ja kasvattaminen, eli nuorten elämäntilanteen parantaminen.	Investoinnit ennaltaehkäisyyn.
Iskusana	"Uhka", "turvallisuus".	"Hallinta".	"Kustannukset".
Keskeisimmät toimijat (juttujen puhujat)	Poliitikot (erityisesti sisäministeri), poliisi ja pääkirjoitustoimittajat.	Poliitikot, virkamiehet, asiantuntijat ja pääkirjoitustoimittajat.	Poliitikot ja asiantuntijat.
Juttujen pääteemat	Turvallisuushkat, kuten kouluampumiset tai rikokset.	Sosiaaliset ongelmat, koulu/koulutus.	Useita eri teemoja.

Taulukoissa 3 ja 4 tiivistetyt tulkintakehukset on mielekkäintä ymmärtää eräänlaisina "weberiläisinä" ideaalityyppeinä, eli havaintoaineistosta abstrahoituina käsitteellisinä konstruktoina. Niitä ei ole sellaisenaan löydettävissä mistään yksittäisestä uutisjutusta. Kehysten tunnistaminen ja jäsentely perustuu koko analysoitua tekstiaineistoon sekä mediatekstien kontekstien

Syrjäytyminen turvallisuushkana

Aineistossa yleinen turvallisuushkan kehys kiinnittyy selkeästi riskipolitiikan eetokseen. Se asettaa syrjäytyneen nuoren vihollisen rooliin ja kuvaa nuoret arvaamattomina ja vaarallisina riski yksilöinä. Nuorten syrjäytymistä tarkastellaan vakavana yhteiskunnallisena uhkana. Turval-

Taulukko 4. Tulkintakehykset, joissa syrjäytymisen uhrina esitetään yksilö.

	Nuorten pahoinvoinnin kehys	Hyvinvointijärjestelmän puutteiden kehys	Sairaana yhteiskunnan ja kulttuurin kehys
Jäsentävä idea	Syrjäytymisessä on kyse nuorten pahoinvoinnista, jota aiheuttavat perhetausta tai muut elämäolosuhteet.	Syrjäytyminen on merkki hyvinvointivaltion instituutioiden ja palvelujärjestelmien puutteista.	Syrjäytyminen on oire yhteiskunnan ja kulttuurin sairaudesta.
Syrjäytyneen rooli ja representaatio	Syrjäytynyt uhrina: pahoinvoiva, yksinäinen, vanhempiensa ja muun sosiaalisen turvaverkon pettäjä nuori.	Syrjäytynyt uhrina: hyvinvointijärjestelmän pettäjä nuori.	Syrjäytynyt uhrina: sairaana yhteiskunnan ja kulttuurin "tuote".
Syrjäytymisen selitys ja vastuun osoittaminen	Yksilöllinen: syy vanhemmissa tai laajemmin sosiaalisessa taustassa. Vastuu perheen ja laajemmin yhteisön; myös yhteiskunnalla vastuu "riskiperheiden" tukipalveluista.	Yhteiskunnallinen (rakenteellinen): vastuu yhteiskunnan instituutioilla, kuten lainsäätäjillä ja hyvinvointipalveluiden järjestämisestä vastaavilla kunnilla.	Yhteiskunnallinen (kulttuurinen): vastuu yhteiskunnalla ja kaikilla sen jäsenillä.
Syrjäytymisen seuraukset	Inhimillinen kärsimys, nuorten pahoinvointi, mielenterveysongelmat.	Keskittyy syihin/ ennaltaehkäisyyn.	Väkivalta, pahoinvointi, kärsimys.
Syrjäytymisen ratkaisut	Perheen kasvattaminen vastuuseen; nuorelle psykososiaalista tukea vanhemmilta, yhteisöltä ja ammattiauttajilta.	Toimivat hyvinvointipalvelut.	Yhteiskunnan ja sen arvojen muutos.
Iskusanat	"Yhteisöllisyys", "varhainen puuttuminen".	"(Ennalta)ehkäisy".	"Sairas/pahoinvoiva" yhteiskunta, "väkivallan kulttuuri".
Keskeisimmät toimijat (juttujen puhujat)	Asiantuntijat, poliitikot ja pääkirjoitustoimittajat.	Poliitikot, asiantuntijat, virkamiehet, tutkijat ja pääkirjoitustoimittajat.	Kulttuurivaikuttajat.
Juttujen pääteemat	Useita eri teemoja.	Koulu/koulutus, lasten ja nuorten hyvinvointi, lapsi- ja nuorisopolitiikka.	Turvallisuusuhkat.

lisuusuhkan kehys lietsoo kriisi- ja paniikkitunnelmaa.

Turvallisuusuhkan kehysten keskeisiä toimijoita ovat poliisi ja suojelupoliisi sekä poliitikot – erityisesti poliisitoimesta vastaava sisäasiainministeri. Kehys esiintyy myös kolmessa pääkirjoituksessa. Juttujen pääteema liittyy tyypillisesti turvallisuuskysymyksiin: koulusurmiin,

väkivaltaan, rikollisuuteen tai yleisesti sisäisen turvallisuuden uhkiiin.

Kehyksessä nuorten syrjäytyminen liitetään päihteiden käyttöön, väkivaltaan ja rikollisuuteen. Syrjäytymisprosessi näyttäytyy kaksisuuntaisena prosessina. Yhtäältä syrjäytymisen taustalla on yksilön epäsosiaalista ja poikkeavaa käyttäytymistä ja toisaalta syrjäytymisestä seuraa vaarallista ja vahingollista käyttäytymistä.

Kehyksen näkökulmasta syrjäytyminen uhkaa yhteiskunnan jäsenten turvallisuutta ja yhteiskuntarauhaa; sen uhreja ovat viattomat kanssaihmiset ja koko yhteiskunta. Kärjekkäimmissä tulkinnoissa nuorten syrjäytyminen on vakavin uhka sisäiselle turvallisuudelle Suomessa:

Uusi poliisilyjohtaja Mikko Paatero pitää syrjäytymisen aiheuttamaa rikollisuutta suurempana uhkana Suomelle kuin kansainvälistä järjestäytyntä rikollisuutta. (Syrjäytyneiden rikokset ovat mafiaa suurempi uhka, YLE Uutiset/Kotimaa 14.8.2008.)

Suurin sisäisen turvallisuuden uhka on [sisäministeri Anne] Holmlundin mukaan kuitenkin syrjäytyminen, joka luo pohjaa ja mahdollisuuksia raa'alle väkivallalle ja ääriyhymille. (Holmlund heikentäisi tietosuojaa turvallisuuden takia, STT/Kotimaa 10.11.2008.)

Osassa jutuista vihollisena ja aktiivisena toimijana esiintyy kasvoton "syrjäytyminen", joka uhkaa suomalaisten turvallisuutta. Toisaalla taas uhka yhdistetään julkilausutusti syrjäytyneisiin nuoriin tai kapeammin määriteltyyn ryhmään, kuten nuoriin miehiin:

Suomen synkät väkivaltatilastot johtuvat nimenomaan syrjäytyneiden nuorten miesten rikoksista. Siksi henkirikollisuus Suomessa on noin kaksi- ja puolikertaista läntisen Euroopan maihin verrattuna. (Oikeusministeriö vaatii päivityksiä kuntien turvallisuussuunnitelmiin, HS/Kotimaa 28.9.2008.)

Uhkan yhdistäminen nimettyyn yksilöön on harvinaista syrjäytymiskeskustelussa. Poikkeuksen aineistossa muodostaa Kauhajoen kouluampumistapaus. Yhdeksän opiskelijatoveria ja yhden opettajan surmanneesta nuoresta miehestä julkaistiin viestimissä nimi hyvin pian tapahtuneen jälkeen (ks. Raittila ym. 2009, 49–53). Kauhajoen tapaus tarjoaakin vuoden 2008 syrjäytymiskeskustelussa äärimmäisen yksittäistapauksen,

johon vedoten mediassa luotiin käsitystä laajemmasta kriisistä. Vaikka ampumistapauksen selitykset ja näkemykset ampujasta vaihtelivat viestimissä, tulkittiin tapausta usein merkinä laajemmasta koko yhteiskuntaa koskettavasta ongelmasta. Tulkintaa vahvisti se, että kyse oli jo toisesta kouluampumisesta vuoden sisällä. Useissa jutuissa tapaus liitettiin syrjäytymiseen, millä voitiin legitimoida näkemys syrjäytymisen vaarallisista seurauksista:

Jokelan ja Kauhajoen koulusurmia ei enää pidetä yksittäisinä tapauksina, vaan vakavina viesteinä syrjäytymisestä ja pinnan alla kasvavasta vihasta. (Joukkosurmien ehkäisy ja tutkinta ehkä suojelupoliisin tehtäväksi, HS/Kotimaa 27.9.2008.)

Turvallisuusuhkan tulkintakehyksessä nuorten syrjäytymistä ja siihen liitettyjä turvallisuusriskejä pyritään hallitsemaan yksilöön kohdistuvan kontrollin sekä turvallisuusriskeihin varautumisen keinoin. Nuorten syrjäytymistä käsittelevissä jutuissa vaaditaan muun muassa päivityksiä koulujen ja kuntien turvallisuussuunnitelmiin, aselain tiukentamista, tietosuojan heikentämistä sekä nuorten lisääntyvää valvontaa:

Holmlundin mielestä uusien koulusurmien esittäminen vaatii aselain uusimisen lisäksi myös aikuisilta vastuuta lasten ja nuorten verkkokäyttäytymisen ohjaamisessa ja valvonnassa. (Holmlund heikentäisi tietosuojaa turvallisuuden takia, STT/Kotimaa 10.11.2008.)

Poliisilyjohtaja Mikko Paateron mielestä tietosuojan olisi väistyttävä ainakin jonkin verran, jotta viranomaiset voisivat todella toimia sisäisen turvallisuuden hyväksi. (...) Paateron mukaan olisi mietittävä, mikä on tärkeää: ihmisten intimitettisuoja vai turvallisuus, ja keiden kaikkien on aktiivisesti annettava tietoja viranomaisille. (Paatero: Tietosuojasta tinnittävä turvallisuuden nimissä, HS/Kotimaa 2.10.2008.)

Vaikka Harrikari (2008) ja Satka (2009) yhdistävät "varhaisen puuttumisen" iskusanan ja ideologian kontrolliin ja riskipolitiikan eetokseen, turvallisuushkan tulkintakehyksessä termi ei esiinny. Sen sijaan se liittyy aineistossa varsin kiinteästi nuorten pahoinvoinnin kehukseen. Yhteiskunnallisen uhkan kehysten merkitykset tiivistyvät sen sijaan jutuissa usein toistuvissa iskusanoissa "uhka" ja "turvallisuus".

Syrjäytyminen moraalisenä rappiona

Myös moraalisen rappion kehyksessä syrjäytynyt näyttäytyy yhteiskunnan "vihollisena" ja syrjäytyminen vahingollisena yhteiskunnalle enemmän kuin syrjäytyneelle itselleen. Kehyksen keskeisiä toimijoita ovat poliitikot, julkishallinnon viranhaltijat (kuten ministeriöiden ja kuntien virkamiehet) sekä eri alojen asiantuntijat. Myös pääkirjoitustoimittajat nojautuvat kehukseen kolmessa pääkirjoituksessa. Moraalisen rappion kehys esiintyy koulutusta tai sosiaalisia ongelmia käsittelevissä jutuissa.

Syrjäytyminen esitetään kehyksessä ensisijaisesti symbolisena eli kulttuurisiin merkityksiin ja arvoihin liittyvänä uhkana: syrjäytyminen uhkaa rappeuttaa yksilön henkilökohtaisen moraalin lisäksi yhteiskunnan moraalisen järjestyksen. Myös Helne (2002, 196) on tutkimuksessaan havainnut, että erityisesti ranskalaiselle syrjäytymiskeskustelulle tyypillinen näkemys syrjäytymisestä yksilöä moraalista järjestyksestä loitontavana tekijänä on ilmaantunut 2000-luvulla suomalaisen syrjäytymiskeskusteluun.

Moraalisen rappion kehys liittyy syrjäytymisen vahvasti yksilön ominaisuuksiin, arvoihin, toimintaan ja valintoihin. Syrjäytymistä aiheuttaa nuoren alhainen koulutus ja työttömyys, jotka ovat seurausta nuorten haluttomuudesta käydä koulua tai tehdä töitä. Syrjäytyneet nuoret esitetään muutenkin passiivisina, aloitekyvyttöminä ja avuttomina, heitä ei kiinnosta politiikka tai

yhteiskunnallinen osallistuminen. Nuoret "putoajat" ovatkin vaarassa jäädä paitsi koulutuksen ja työn, myös "yhteiskunnan" ulkopuolelle:

Kun nuorta kiinnostaa enemmän lorviminen kuin opiskelu, hänen koulunkäyntinsä tyssää herkästi jo peruskouluun. (...) Koulutuksen ulkopuolelle jäävien taustalta löytyy yleensä oppimishaluttomuutta ja vaikeuksia sopeutua kouluun. (Tutkintopakko vähentäisi koulupudokkaiden joukkoa, STT/Kotimaa 3.4.2008.)

Tutkimuksessa kävi ilmi yleinen sormituntuma, että vähiten politiikasta tiesivät ja vähiten siitä olivat myös kiinnostuneita nuoret, korkeintaan toisen asteen ammattitutkinnon suorittaneet. (...) Ensiksi mainitusta putoajien ryhmästä olivat sekä tutkijat että oikeusministeri Tuija Brax huolissaan, aiheellisesti. Poliittinen tietämys korreloi korkean koulutuksen kanssa. Heikosti koulutetut nuoret syrjäytyvät yhä ehdottomammin muusta yhteiskunnasta. (Passivoituminen vie populismiin, HS/Pääkirjoitus 21.10.2008.)

Tulkintakehys kytkee syrjäytymisen myös epäterveellisiin elämäntapoihin ja yleisemmin itsekontrollin puuttumiseen. Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret käyttävät päihteitä, eivät harrasta liikuntaa, eivätkä huolehdi terveellisestä ruokavaliosta. Pahimmillaan epäterveellisestä elämästä ja elämänhallinnan puuttumisesta seuraa rikoskierre:

Nuorena opeteltu ryyppääminen johtaa [oikeusministeri Tuija] Braxin mukaan helposti rikoksen teille ja vankilaan. (...) Myös nuorena aloitettu tupakointi johtaa Braxin mukaan monesti syrjäytymisvaaraan. (Vihreät haluavat nostaa viinaveron takaisin ennalleen, HS/Kotimaa 23.8.2008.)

Suomalaisnuorten kunto rapistuu, ja osa teineistä liikkuu huolestuttavan vähän, lihoo ja

syрjätty. (Lauantaikoulu olisi paluuta 60-luvulle, HS/Pääkirjoitus 21.8.2008.)

Samalla tulkintakehys luo vahvan jaon menestyvien ja syрjätymisvaarassa olevien nuorten välille:

Koululiikunnan määrästä haetaan yhtä syyllistä ilmiöön, joka uhkaa jakaa nuorison yhä selvemmin kahteen leiriin. Toisessa paistattelevat menestyvät, joille ominaista on koulutodistusten kiitettävien arvosanojen lisäksi myös terveet elämäntavat, liikunta, normaali paino ja aktiivisuus sekä sosiaalisuus. Toiseen ryhmään kuuluvat kehnommin menestyvät, vähän liikkuvat ja epäterveesti elävät nuoret, joita pahimmillaan uhkaa syрjättyminen. (Koulun pitää kannustaa liikkumaan, HS/Pääkirjoitus 31.3.2008.)

Ratkaisuja syрjätymiseen haetaan nuorten "kurinalaistamisesta" ja "kasvattamisesta" yhteiskuntakelpoisuuteen. Petri Paju ja Jukka Vehviläinen (2001) viittaavat tutkimuksessaan tähän kasvattamisprojektiin nuorten "yhteiskunnallistamisena". Heidän mukaansa nuorisoprojekteissa ja nuoria koskeissa keskusteluissa nuorten syрjätymisen ratkaisut liittyvät tavalla tai toisella elämänhallintaan, joka tässä kontekstissa kapeenee tarkoittamaan arkielämän perusvalmiuksia sekä rahan, ajan ja tarpeidentyydytyksen säätelyn tekniikoita ja niiden vaatimaa itsekuria. Elämänhallinnan ongelmina nähdään päihdeongelmat, mielenterveysongelmat, taparikollisuus, epätasällisuus ja -luotettavuus sekä huono käytös. (Paju & Vehviläinen 2001, 68–71.)

Uutismedian syрjätymiskeskustelussa "elämänhallinnan" käsite ei esiinny, mutta sitä peräänkuulutetaan erilaisten osaprojektien kautta. Nuorilta vaaditaan painonhallintaa, alkoholin käytön hallintaa, arkielämän hallintaa, tietotekniikan ja opiskelutaitojen hallintaa. Nuorilta siis edellytetään "hallintaa" sekä itsehallinnan ja itsekontrollin merkityksessä että erilaisten käytän-

nön valmiuksien merkityksessä. "Hallinta" erotuikin tämän kehysten merkityksiä tiivistävänä iskusanana.

Nuorten yhteiskuntakelpoisuuteen kasvattamiseksi juttuaineistossa esitetään joitakin konkreettisia toimenpide-ehdotuksia: nuoria on valistettava sekä ohjattava taloudellisilla kannustimilla, kuten alkoholin ja tupakan hinnan korotuksilla ja sosiaalietuuksien heikennyksillä. Tulkintakehukseen nojautuvissa jutuissa peräänkuulutetaan lisäksi oppivelvollisuuden nostamista koulunkäynnin varhaisen keskeyttämisen estämiseksi.

[Rakenteellisen työttömyyden vähentäminen] edellyttää määrätietoista panostamista nuorten syрjätymisen estämiseen sekä pelisääntöjen muuttamiseen niin, että työn vastaanottaminen on aina taloudellisesti houkuttelevampaa kuin kortistoon jääminen. (Työllisyyskehitys jatkuu hyvänä, HS/Pääkirjoitus 29.3.2008.)

Oulun lääninhallitus esittää tällaisten koulupudokkaiden vähentämiseksi oppivelvollisuuden jatkamista nykyisestä 16 vuodesta 18 vuoteen asti. (Tutkintopakko vähentäisi koulupudokkaiden joukkoa, STT/Kotimaa 3.4.2008.)

Syрjättyminen taloudellisena riskinä

Taloudellisen riskin kehys tarkastelee syрjätymistä kapeasta ja spesifistä näkökulmasta. Se hahmottaa syрjätymisen taloudellisena yhtälönä, jossa verrataan nuorten syрjätymisen aiheuttamia kustannuksia syрjätymisen ennaltaehkäisyyn kustannuksiin. Kehyksen keskeisiä toimijoita ovat poliitikot, julkishallinnon viranhaltijat sekä eri alojen asiantuntijat. Myös pääkirjoituksissa tulkintakehys esiintyy, joskin vain kerran ensisijaisena tulkintakehyksenä.

Taloudellisen riskin kehyksessä syrjäytymisen uhri on yhteiskunta:

Työelämästä syrjäytynyt aiheuttaa Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan yhteiskunnalle 60-vuotispäiväänsä mennessä yli miljoonan euron kustannukset pelkinä menetettyinä verotuloina. (Jopa 6500 nuorta vaarassa syrjäytyä, yhdestä yli miljoonan euron menot, HSI/Kotimaa 17.3.2008.)

Syrjäytymisen seuraukset ”uhrilleen” ovat yhtäältä taloudellisia menetyksiä (verotulojen menetyksiä), toisaalta taloudellisia rasitteita. Kasvanut kysyntä sosiaalietuuksille ja sosiaali- ja terveyspalveluille kasvattaa kustannuksia, ja pahimmillaan yksittäisen nuoren syrjäytymisestä seuraa kallis terapia- ja vankilakierre.

Tulkintakehys ei nimeä syyllistä nuorten syrjäytymiseen tai analysoi syrjäytymisen syitä. Syrjäytyneistä nuorista ei rakenneta vastaavanlaista viholliskuvaa kuin edellisissä kehyksissä. Syrjäytynyt nuori asemoidaan kuitenkin tässäkin kehyksessä negatiiviseen rooliin. Syrjäytynyt on yhteiskunnalle painolasti ja taloudellinen rasite.

Syrjäytymisongelman ratkaiseminen perustuu tulkintakehysen logiikassa taloustieteelle tyypilliseen panos–tuotos-malliin: syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn kannattaa ”sijoittaa”, koska se on edullisempaa kuin syrjäytymisen tuottamat kustannukset. Kyse on sosiaalisesta investoinnista – nuoriin panostaminen nyt voi säästää yhteiskunnan kustannuksia myöhemmin.

Jos koulu saa lapset liikkumaan, tulevat sijoitetut eurot takaisin parantuneena koulumenetyksenä [sic!] ja ennen kaikkea terveytenä. (Koulun pitää kannustaa liikkumaan, HSI/Pääkirjoitus 31.3.2008.)

– Riittävä panostus perusopetukseen on paras ja edullisin tapa torjua lasten ja nuorten syrjäytymistä, jonka lasku yhteiskunnalle tulee

todella kalliiksi inhimillisistä menetyksistä puhumattakaan, [OAJ:n puheenjohtaja Erkki] Kangasniemi totesi. (Opettajat valmiita koviinkin keinoihin palkkansa korottamiseksi, Yle Uutiset 4.8.2008.)

Kuten edellä olevista aineisto-otteista käy ilmi, kehyksessä vastuu syrjäytymisen ehkäisystä asetetaan ”yhteiskunnalle”, erityisesti koululle. Laadukas opetus, toimiva opinto-ohjaus, erityisopetus ja oppilashuoltopalvelut nähdään ensisijaisina keinoina ”panostaa” nuoriin (ks. myös Juppi 2010).

Taloudellisen laskelmoinnin ja sijoitusajattelun ilmaantuminen nuorista käytyyn keskusteluun ei rajoitu yksinomaan mediaan. Paju ja Vehviläinen (2001, 12–13) havaitsivat, että nuorisotutkimuksissa, projektiraporteissa, tilastoissa, sekä politiikan ja hallinnon asiakirjoissa nuorten syrjäytymistä tarkasteltiin usein ”nuorten yhteiskunnalle tekemän laskun” näkökulmasta. Heidän mukaansa kustannusperustainen legitimaatio nousi keskeiseen rooliin syrjäytymiskeskustelussa 1990-luvulla. Myös Harrikari (2008, 29–30) on kiinnittänyt huomiota sosiaalisen investoinnin ajatuksen rantautumiseen suomalaisen lapsi- ja nuorisopolitiikkaan 1990-luvulta alkaen. Harrikari tulkitsee taloudellisen todistelun kertovan siitä, että tämän päivän Suomessa lasten ja nuorten itseisarvo ei ole enää selvyyss. Kun nuorten arvosta ja nuoriin panostamisen mielekkyydestä tulee neuvottelukysymys, täytyy keskusteluun löytää painavia taloudellisia argumentteja.

Uutismedian syrjäytymiskirjoittelussa esiintyvä taloudellisen riskin kehys heijastaa siis laajempaa lapsista ja nuorista käytävän keskustelun eestosta. Vaikka kehyslogiikka vaikuttaa kylmän laskelmoivalta – nuoriin kannattaa panostaa, jos siitä koituu myöhemmin kustannussäästöä – on syytä muistaa, ettei taloudellinen todistelu välttämättä kerro puhujan suhtautumisesta nuoriin. Puhujan näkökulmasta kyse saattaa olla lähinnä

retorisesta keinosta, jolla haetaan vakuuttavuutta vaatimuksille ehkäistä nuorten syrjäytymistä. Enemmän kuin puhujan omasta orientaatiosta, näennäislooginen taloustieteellinen argumentointi saattaa kertoa siitä, mitä premissejä puhuja olettaa uutismedian "universaaliyleisön" hyväksyvän (ks. Perelman 1996). Kyse on siis laajemmista kulttuurin ja yhteiskunnan – todellisista tai oletetuista – arvoista ja merkitysjärjestelmistä ja niiden huomioimisesta.

Syrjäytyminen nuorten pahoinvointina

Nuorten pahoinvoinnin tulkintakehyksessä syrjäytynyt nuori on uhri. Syrjäytyminen on nuoren sosiaalisen taustan ja elämäolosuhteiden aiheuttama prosessi, joka pahimmillaan kärjistyy mielenterveyshäiriöinä.

Nuorten pahoinvoinnin kehyksessä keskeisiä toimijoita ovat eri alojen ammatilliset asiantuntijat, kuten rehtorit, opettajat ja muu koulujen henkilökunta sekä poliitikot. Tulkintakehys esiintyy ensisijaisena tulkintakehyksenä myös kolmessa pääkirjoituksessa. Kehys ei kytkeydy yksittäisiin teemoihin.

Nuorten pahoinvoinnin kehys selittää syrjäytymistä ajoittain lähes fatalistisesti yksilön kohdalle kohtalonomaisesti kasautuvilla vastoinkäymisillä ja olosuhteilla. Mielenterveyshäiriöiden ohella näihin voi kuulua muita sairauksia tai oppimis- ja keskittymisvaikeuksia, joista sen enempää nuori itse kuin kukaan muukaan ei ole suoraan vastuussa. "Syllisenä" näyttäytyy tällöin kasvoton sairaus, häiriö tai tila, joka syrjäyttää.

Mielenterveyden häiriöt syrjäyttävät yhä useammin nuoria opinnoista ja työelämästä. (Masennus syrjäyttää nuoria, Yle IHäme 22.12.2008.)

Nuorten pahoinvoinnista on syytä kantaa huolta. Yksinäisyys on yksi tärkeä riskitekijä, joka ennustaa myöhempää syrjäytymistä. (Pojille ystävät ovat kavereita, HSI/Pääkirjoitus 29.9.2008.)

Useimmiten tulkintakehys kuitenkin kytkee nuorten pahoinvoinnin perhetaustaan. Näin ollen kehys syllistää "ongelmaisen" nuoren perheen tai laajemmin tietyn sosiaalisen ryhmän. Lasten ja nuorten syrjäytymisriski yhdistetään muun muassa yksinhuoltajaperheisiin, avioeroperheisiin, vanhempien työttömyyteen, matalaan koulutukseen ja alhaisiin tuloihin sekä maahanmuuttajaperheisiin.

Lapsena turvattomaksi koettu kasvuympäristö, vanhempien alkoholiongelmat, työttömyys ja köyhyys lisäävät myöhempää työkyvyttömyyden riskiä paljon. (Nuoret aikuiset masentuvat eläkkeelle, HSI/Pääkirjoitus 11.12.2008.)

(..) maahanmuuttajien joukossa on myös paljon sellaisia perheitä, joissa ongelmat kasautuvat ja kärjistyvät. Vanhemmat eivät jaksa tai välitä huolehtia lapsensa koulunkäynnistä. (Maahanmuuttajaperheiden ongelmiin pitää tarttua ajoissa, HSI/Pääkirjoitus 12.5.2008.)

Riskitekijöiksi nimetään lisäksi perheväkivalta, vanhempien päihteiden käyttö ja nuoren lastensuojelutausta. Monet jutuissa mainituista riskitekijöistä ovat siis samoja, jotka on liitetty laajasti länsimaissa koulun keskeyttämisen ja työttömyyden vaarassa oleviin "riskinuoriin" (ks. esim. OECD 1997; 1995; Riele 2006).

Nuorten pahoinvoinnin kehyksessä nuoren katsotaan olevan psykososiaalisen tuen ja avun tarpeessa. Tämä apu voi olla ammattimaista, kuten mielenterveyspalveluita, mutta ensisijaisesti tulkintakehys vastuuuttaa nuoren lähipiiriä. Nuoren katsotaan tarvitsevan ennen kaikkea aikuisten läsnäoloa, turvallista arkea ja vanhemmuutta.

Vaikka suurimmalla osalla nuoria menee hyvin, syrjäytyminen on iso ongelma. Perälauta ei pidä, sanoo [Mikkelin piispa Seppo] Häkinen. Hänestä asia ei ole vain yhteiskunnan vaan ennen kaikkea perheiden, joissa tavallinen arki tulisi nostaa arvoonsa. (Seppo Häkinen Mikkelin uudeksi piispaksi, STT/Kotimaa 22.10.2008.)

Nuorten pahoinvoinnin kehityksessä riskien hallinnan ja intervention kohteena on ensisijaisesti perhe ja ratkaisukeinona perheiden kasvattaminen vastuulliseen vanhemmuuteen. Harrikari (2008, 196–197) on havainnut tämän "vanhemmuuteen investoimisen" ajatuksen esiintyvän toistuvasti suomalaisissa rikoksantorjunta- ja turvallisuusohjelmissa. Niissä vanhemmuuteen investoinnin tekniikoina esiintyvät vanhempien tukeminen, kasvatusvastuuseen patistaminen sekä pyrkimys voimistaa vanhempien keskinäistä yhteistoimintaa lasten ja nuorten valvomiseksi.

Syrjäytymisuutisoinnissa viitataan kaikkiin näihin tekniikoihin. Vanhempia yhtäältä syyllistetään ja herätellään vastuuseen, toisaalta perheille peräänkuulutetaan yhteiskunnan tukea. Lisäksi vanhempien yhteistoiminnan ajatus tulee esiin vaatimuksissa yhteisöllisestä puuttumisesta lasten ja nuorten tilanteeseen.

Yhteiskunnan ja sen viranomaisten rooli keskittyy kehityksessä erityisesti "varhaiseen puuttumiseen". Varhaisen puuttumisen subjektia, objektia tai toiminnan tarkempaa sisältöä ei määritellä jutuissa, eli se esiintyy lähinnä merkitykseltään epä määräisenä iskusanana:

"Keskeistä on myös varhainen puuttuminen esimerkiksi päiväkodeissa ja esikouluissa." (Myllypuron yläasteen syksyllä aloittavista valtaosalla on maahanmuuttajatausta, HSI Kaupunki, 8.5.2008.)

Viittaukset yhteisöllisyyteen jäävät yhtä epä määräisiksi. Yhteisöä ei tarkemmin identifioida, mutta sen oletetaan ottavan osaa nuorten valvontaan, tukemiseen ja kasvattamiseen. "Meidän kaikkien" tulee kantaa vastuuta nuorista:

Puhemies Sauli Niinistö totesi, että tapahtunut [Kauhajoen koulusurmat] antaa mietittävää kaikille. –Puhumme syrjäytymisestä, jos kyse onkin syrjäyttämisestä. Miten huomaamme pienetkin varoitusmerkit ympäriltä tai lähellä olevien avuntarpeen, joka joskus on sanaton ja eleetön. Yhteisössä jokaisen tulee voida tuntea itsensä hyväksytyksi ja tarpeelliseksi. Sitä tunnetta voi jokainen toiselleen vahvistaa, Niinistö sanoi. (Eduskunta hiljentyi surun äärellä, STT/Kotimaa 24.9.2008.)

[Lastenpsykiatri Jari] Sinkkosen mukaan varhainen puuttuminen ei kuulu vain ammattilaisille vaan meille kaikille. Jokaisen pitäisi tarkkailla merkkejä siitä, kun nuori lähtee luisuun. (Lastenpsykiatri perää yhteisöllistä puuttumista, Yle Uutiset 23.9.2008.)

Perinteisten perhearvojen ja yhteisöllisyyden korostaminen sekä "varhaisen puuttumisen" iskusanan käyttö tuo tulkintakehykseen konservatiivisia riskipolitiikan sävyjä. Kehityksessä näkyvät merkkejä myös suomalaisen perhekäsytymisen ideologisoinnista ja politisoitumisesta, johon Riitta Jallinoja (2006, 264–267) viittaa "familistisena käänteenä". Jallinojan mukaan korostuneen yksilöllistymisen kaudet ja niiden vastareaktion yhteisöllisyyttä ja perhettä korostavat kaudet toistuvat yhteiskunnallisessa keskustelussa aika ajoin syklinomaisesti. Perheen merkitystä korostava familistinen kausi näkyi viimeksi suomalaisessa mediassa ja muilla yhteiskunnan foorumeilla erityisesti vuosina 1999–2003.

Jallinojan (2006) tutkimassa Helsingin Sanomien perhekirjoittelussa familismi näkyi muun muassa individualismin kritiikkinä, huolena perheen

asemasta ja hukassa olevasta vanhemmuudesta, vanhempien vastuuttamisena sekä vaatimuksina perheen aseman parantamisesta. Myös Jallinojan lehtiaineistossa lasten ja nuorten pahoinvointi kytkettiin perhetaustaan. *Riskiperheiksi* leimattiin muun muassa perheet, joissa esiintyi alkoholinkäyttöä tai väkivaltaa, uusioperheet, köyhät perheet ja vähän koulutettujen vanhempien perheet (Jallinoja 2006, 162–163). Riskiperheen profilli oli siis hyvin samanlainen kuin syrjäytymisjutuissa. Jallinojan analysoimassa perhekirjoittelussa erottuu myös toinen yhtymäkohta syrjäytymiskeskusteluun: usko yhteisöllisyyden parantavaan voimaan (ks. Jallinoja 2006, 192–221).

Utismedian syrjäytymiskeskustelussa yhteisöllisyys näyttäytyy perheen täydentäjänä tai jopa korvaajana tilanteissa, joissa perheen ei katsota hoitavan kasvatusvastuutaan. Teksteistä on tulkittavissa, että yhteisön roolina on myös toimia sosiaalisen kontrollin välineenä, eräänlaisena naapurivalvonnan verkostona, joka puuttuu laiminlyötyjen lasten ja nuorten tilanteeseen. Näin ollen kehys samanaikaisesti sekä syylistää ja vastuuttaa perhettä että kyseenalaistaa sen autonomian. Kun perheestä on tehty "yhteinen asia", on perhe samalla siirtynyt yksityisalueelta julkisen alueelle (Jallinoja 2006, 273). Se, mitä perheissä tapahtuu, kuuluu "meille kaikille".

Syrjäytyminen hyvinvointijärjestelmän puutteina

Hyvinvointijärjestelmän puutteiden kehys eroaa edellä esitellyistä tulkintakehyksistä selkeästi siinä, että se kiinnittyy vahvasti hyvinvointipoliittikan regiimiin ja eetokseen. Kehys esiintyy erityisesti koulua ja koulutusta käsittelevissä jutuissa sekä lasten ja nuorten hyvinvointia tai lapsi- ja nuorisopoliittikkaa yleisellä tasolla käsittelevissä jutuissa. Myös mielenterveysongelmat ja syrjäytyminen esiintyvät juttujen pääteemoina useita kertoja. Hyvinvointijärjestelmän puutteiden ke-

hys esiintyy peräti kuudessa Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa. Pääkirjoitustoimittajat ovat siis keskeisiä hyvinvointijärjestelmän kriitikkoja uutismediassa. Tulkintakehyksen muita keskeisiä toimijoita ovat poliitikot, asiantuntijat, julkishallinnon viranhaltijat sekä tutkijat.

Tulkintakehys tarjoaa syrjäytymiselle yhteiskunnallis-rakenteellisen selityksen. Tulkintakehyksen näkökulmasta hyvinvointijärjestelmän instituutioiden ja palveluiden puutteet tuottavat tai edesauttavat syrjäytymistä. Yksilö näyttäytyy tällöin hyvinvointivaltion turvaverkon aukkojen uhrina:

Lapsiperheiden tukipalvelut on ajettu alas, ja jälkiä korjataan kohdentamalla rahaa lasten ja nuorten psykiatriaan. Kouluterveydenhoitoa on supistettu ja koulujen yhteisöllisyys haurastunut. Peruskoulunsa päättäneistä yhä useampi jää jatkokoulutuksen ulkopuolelle. (Suomalainen väkivalta versoo syrjäytymisestä, HS/Pääkirjoitus 22.1.2008.)

Kriitikki kohdistuu erityisesti kuntiin, joiden vastuulle nuorten hyvinvoinnista huolehtiminen tässä tulkintakehyksessä vahvasti sijoitetaan:

Kuntien pitää kantaa vastuu nuorista (otsikko, HS/Pääkirjoitus, 25.3.2008.)

[Pääministeri Matti] Vanhanen haluaa myös, että kunnat ottavat enemmän vastuuta syrjäytymisvaarassa olevista alle 25-vuotiaista nuorista. (Vanhanen: Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret pois työvoimahallinnon vastuulta, HS/Kotimaa 21.8.2008.)

Keskeiseksi ongelmaksi tulkintakehyksessä nimetään taloudelliset resurssit, jotka ovat joko riittämättömiä tai väärin kohdennettuja:

Terveyskeskusten ja koulujen väki on jo pitkään kertonut, etteivät kunnat osoita tarpeeksi rahaa työntekijöiden palkkaamiseen

neuvoloihin ja kouluterveydenhoitoon, mutta vasta tuore selvitys paljasti, kuinka suuresta ongelmasta on kyse. (Kunnat eivät välitä suosituksista, HSPääkirjoitus 30.12.2008.)

Lääkäriliitto vaatii nuorten mielenterveyden hoitoon tehokasta ennaltaehkäisyä. Nyt terveydenhuollon resurssit on kohdennettu väärin eivätkä ne ole riittävät, liitto moittii. (Lääkärit vaativat matalampaa kynnystä nuorten mielenterveyspalveluihin, YLE Uutiset/Kotimaa 10.10.2008.)

Sosiaali- ja terveyspalveluiden lisäksi kritiikki kohdistuu koulujärjestelmään. Etenkin toisen asteen koulutuspaikkojen määrää sekä koulujen opinto-ohjausta ja oppilashuoltoa arvostellaan riittämättömiksi. Nuorten syrjäytyminen yhdistetään siis vahvasti koulutuksen ulkopuolelle jäämiseen, kuten moraalisen rappion kehyksensäkin. Tästä näkökulmasta opintojen keskeyttämistä peruskoulun jälkeen ei kuitenkaan tulkita nuoren kouluhaluttomuudeksi, vaan rakenteelliseksi ongelmaksi:

Opetusministeri Sari Sarkomaan (kok.) mielestä ammatillista koulutusta on lisättävä pikaisesti. Hän ehdottaa, että aloituspaikkoja lisättäisiin jo ensi vuoden alussa. – Sadat nuoret ovat jääneet vaille koulutusta, sillä ammatillisen koulutuksen paikkoja on ollut yksinkertaisesti liian vähän(...) Ammatillisen koulutuksen lisääminen on täsmäkeino osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Myös jo olemassa olevaa koulustarjontaa olisi ministerin mukaan kohdennettava uudelleen. (Sarkomaa vaatii lisää ammatillista koulutusta, STT/Kotimaa 17.1.2008.)

Tulkintakehykseen nojautuvat puhujat asettuvat hyvinvointivaltion ja julkisten palveluiden puolestajiksi. Ongelmana nähdään hyvinvointivaltion rapautuminen ja se, että hyvinvointijärjestelmän

keskeiset instituutiot ja palvelut eivät kykene hoitamaan tehtäviään. Vastaavasti ratkaisuna näyttäytyy riittävien resurssien turvaaminen julkisiin palveluihin, koulutuspaikkojen lisääminen sekä sosiaali-, terveys- ja oppilashuoltopalveluiden saatavuuden ja laadun parantaminen. Toisin kuin nuorten pahoinvoinnin tulkintakehyksessä, toimintaa ei haluta kohdistaa tiettyihin "riskiperheisiin" tai "riskinuoriin", vaan pyrkimyksenä on turvata universaalit palvelut ja ennaltaehkäisevä toiminta.

Hyvinvointietokselle on universalismin ja ennaltaehkäisevän orientaation lisäksi ominaista leimaamisen välttäminen (ks. Harrikari 2008, 102–108). Hyvinvointijärjestelmän puutteiden kehyksessä tämä näkyy siinä, ettei jutuissa nimetä syrjäytymisen erityisiä riskiryhmiä, vaan puhutaan yleisesti esimerkiksi nuorista ja lapsiperheistä.

Syrjäytyminen sairaan kulttuurin ja yhteiskunnan oireena

Sairaan kulttuurin ja yhteiskunnan kehys esiintyy aineistossa hyvin harvoin. Se tarjoaa muista kehyksistä poikkeavan tulkinnan syrjäytymisestä. Tulkintakehyksen mukaan suomalainen yhteiskunta ja kulttuuri "voivat pahoin". Yhteiskunnan sairaudet heijastuvat nuoriin, jotka oireilevat pahoinvoinnilla, syrjäytymisellä ja pahimmillaan koulusurmien kaltaisilla väkivallanteoilla.

– Olemme tottuneet siihen, että diktatuurimaissa lapset tappavat toisiaan. Mutta nyt pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta voi niin huonosti, että täälläkin lapset surmaavat toisiaan, vertaa konserttia ideoinut kirjailija Nina Honkanen. ("Koulusurmien jälkien siivoaminen ei riitä", STT/Kotimaa 24.9.2008.)

Tulkintakehys esiintyy ensisijaisena kehyksenä yksinomaan Kauhajoen koulusurmaan liittyvissä jutuissa. Se tarjoaa kouluampumisille yhteiskun-

nallis-kulttuurisen selityksen – vaihtoehdoksi yksilöpatologioihin vetoaville selityksille.

Sairaan yhteiskunnan ja kulttuurin kehys esiintyy lähinnä kulttuurivaikuttajien, kuten toimittajien, kirjailijoiden ja elokuvaohjaajien näkemyksissä. Parissa tapauksessa kyse on ulkomaalaisesta kommentoijasta, joka tarkastelee tragediaa ulkopuolisen sivustaseuraajan roolissa. Välillä taas kyse on suomalaisten synkeästä itsetutkiskelusta ja pyrkimyksestä ymmärtää tapahtunutta:

Vaikeita kysymyksiä nousee esille nuorten pahoinvoinnista, perheiden roolista ja koulun mahdollisuuksista auttaa syrjäytyneitä sekä koko yhteiskunnan pahoinvoinnista ja väkivallan kulttuurista. Osa lehdistä haluaisi hyviä neuvoja. Mutta kuka niitä osaisi antaa? Eräs lehti kiteyttää tunnot ja epä tietoisuuden lauseeseen: "Mikä meitä suomalaisia oikein vaivaa?" Toinen kysyy: "Miksi taas?" (Kauhajoen verilöyly sai median kysymään: "Miksi?", STT/Kotimaa 24.9.2008.)

Yhteiskunnan sosiaalis-taloudellisten rakenteiden ja palvelujärjestelmien sijasta kehys korostaa kulttuurin merkitystä. Suomalainen kulttuuri esitetään siinä leimallisesti väkivallan kulttuurina:

[Suomen mielenterveysseuran toiminnanjohtaja, rikosentorjuntaneuvoston väkivaltajaoston puheenjohtaja Marita] Ruohosen mukaan yleinen asenne Suomessa hyväksyy väkivallan. "Suomen kulttuuri on väkivaltaista, ja tämä muuttuu hitaasti. Ruumillisen kurittamisenkin sallii edelleen yllättävän moni, vaikka se on ollut vuosia lailla kielletty." ("Yleinen asenne Suomessa hyväksyy väkivallan", HS/Kotimaa 6.3.2008.)

Yhteiskunnan "sairaudessa" on siis kyse yhtenäisenä näyttäytyvän valtakulttuurin vääristyneistä arvoista: väkivallan hyväksymisen tai ihannoinnin lisäksi ylenmääräisestä taloudellisen kasvun ja tehokkuuden ihannoinnista, menestymispaineis-

ta, sekä ylipäätään yhteiskunnan ja sen arvojen kovuudesta:

Esiin on [norjalaismediassa] nostettu Suomen yhteiskunnan kovuus Norjaan verrattuna ja esimerkiksi koulujen kovempi kuri ja tuloksiin pyrkiminen. Tämä aiheuttaa monen norjalais-asiiantuntijan mukaan enemmän syrjäytymistä kuin Norjan kouluissa, joissa kiinnitetään selvästi Suomea enemmän huomiota oppilaiden viihtyvyyteen. (Norjan lehdet kysyvät: Mikä Suomea oikein vaivaa, STT/Kotimaa 28.9.2008.)

Sairaan kulttuurin ja yhteiskunnan kehuksesta löytyy yhtymäkohtia 1980-luvun aikalaisdiagnooseihin yhteiskunnan ja nuorison suhteesta. Pajun ja Vehviläisen (2001, 38–39) mukaan tuolloin nuoria tulkittiin 2000-luvun jyrkentyneisiin puhetapoihin verrattuna ymmärtäväisesti, ja nuoriso-ongelmat nähtiin usein yhteiskunnallisten olojen tuottamina. Oireilevatkin nuoret nähtiin "kunnan nuorina", jotka vain reagoivat luonnollisella tavalla yhteiskunnan "luonnottomuuteen".

Sairaan kulttuurin ja yhteiskunnan kehysten tiivistämien merkitysten yhdistäminen laajempiin ideologisiin merkitysrakennelmiin on haastavaa vähäisten aineistoesimerkkien vuoksi. Yhtäältä puhe suomalaisen kulttuurin väkivaltaisuudesta ja sen hitaasta muutoksesta asemoi puhujan kritisoidun kulttuuritradition ulkopuolelle; puhuja ottaa etäisyyttä perinteisiin arvoihin ja kulttuuriin merkityksiin ja suuntautuu kulttuurin ja arvojen uudistamiseen. Toisaalta yhteiskunnan arvojen kovuuteen, tehokkuusvaatimuksiin ja suorituspaineesiin kohdistuvasta kritiikistä voi tulkita myös kaipuuta perinteiseen yhteisöllisyyteen ja perhearvoihin. Näiltä osin tulkintakehyksessä on siis nähtävissä yhtymäkohtia nuorten pahoinvoinnin kehukseen.

Johtopäätökset

Kehysanalyysi osoittaa, että nuorten syrjäytymisestä rakentuu Helsingin Sanomissa, Ylen verkkouutisissa ja STT:n uutisissa varsin kaksijakoinen ja ristiriitainen kuva. Syrjäytyneet nuoret esitetään uhkana ja uhreina. Yhteiskunta näytetään syrjäytymisen uhrina ja kärsijänä tai sen aiheuttajana.

Näyttääkin vahvasti siltä, että riskipolitiikan eetos ja hyvinvointipolitiikan eetos käyvät kamppailua hallitsevasta asemasta syrjäytymiskeskustelussa ja tuottavat toisistaan eroavia tulkintoja syrjäytyneistä, syrjäytymisen syistä ja ongelman ratkaisuista. Vuoden 2008 aineistossa riskipolitiikan eetos nousee hallitsevaksi: kuudesta tulkintakehyksestä neljä heijastaa sille ominaisia merkityksiä. Yhteisestä "emoideologiasta" huolimatta kehysten tuottamat tulkinnot riskeistä, riskiryhmistä ja riskien hallinnasta vaihtelevat.

Hyvinvointipolitiikan eetokseen kiinnittyä ainoastaan hyvinvointijärjestelmän puutteiden kehys. Vaikka se esiintyykin aineistossa yksittäisistä kehyksistä kaikista useimmin, jää se laajemmassa ideologisessa vastakkainasettelussa altavastajaan asemaan.

On syytä huomioida, että syksyyn 2008 ajoittunut Kauhajoen kouluampumistapaus vaikutti mitä ilmeisimmin siihen, että turvallisuusuhkan kehys esiintyi syrjäytymiskeskustelussa niin hallitsevana. Tapaus oli omiaan nostamaan esiin jyrkkiä tulkintoja nuorten syrjäytymisen ja väkivallantekojen yhteyksistä. Jonakin toisena tutkimusajankohtana turvallisuusuhkan kehys ja samalla riskipolitiikan eetokselle ominaiset merkitykset olisivat voineet jäädä vähäisempään osaan syrjäytymiskeskustelussa. Turvallisuusuhkan kehys esiintyy kuitenkin aineistossa jo ennen Kauhajoen tapausta, eikä se siis suinkaan kytkeydy yksinomaan koulusurmien käsittelyyn.

Syrjäytymiskeskustelun kehyksistä kaksi on erityisen leimaavia ja toiseutta tuottavia siksi, että ne määrittelevät muita tulkintakehyksiä julkilausutummin ja yksityiskohtaisemmin ne ihmisryhmät, joita syrjäytymisen riskin katsotaan koskevan. Moraalisen rappion kehyksessä syrjäytymisvaarassa oleviksi määritellään muun muassa liikuntaa harrastamattomat, epäterveellisesti syövät, ylipainoiset, tupakoivat ja alkoholia käyttävät nuoret. Nuorten pahoinvoinnin kehyksessä taas riskiryhmäksi määritellään matalasti koulutettujen, pienituloisten ja työttömien vanhempien lapset; avioero- ja yksinhuoltajaperheissä varttuneet; maahanmuuttajataustaiset; perheväkivaltaa tai vanhempien alkoholiongelmia todistaneet; sekä erityisesti lastensuojelutauksaiset nuoret.

Syrjäytymisen riskiryhmien nimeämisen ja niiden tekemisen näkyviksi ja tunnistettaviksi voi tulkita erityisesti riskipolitiikan regiiimille ominaiseksi pyrkimykseksi riskien ja "ongelmallisten" ryhmien ja yksilöiden hallintaan. Yhteiskunnan ja sen instituutioiden ulkopuolelle jäävät (=syrjäytyneet) ja siten niiden saavuttamattomissa olevat "oliot", joita olemassa olevat sosio-kulttuuriset luokitukset eivät tavoita ja kykene kuvaamaan, ovat yhteiskunnan kannalta uhka (Eräsaari 2005, 259). Syrjäytyneiden kuvaaminen ja paikantaminen on tapa torjua tätä uhkaa ja "tuoda järjestystä epäjärjestyksen yhteiskuntaan" (Helne 2002, 79).

Absurdiksi tämän ponnistelun riskiryhmien identifioimiseksi tekee se, että edellä mainittujen kriteerien perusteella jotakuinkin jokainen suomalainen nuori on ainakin jonkun kriteerin mukaan syrjäytymisvaarassa. Myös Helne (2002, 77–78) on kiinnittänyt huomiota tähän paradoksiin: kun syrjäytymiskäsitteen epämääräisyys pyritään ratkaisemaan "osittelemalla" syrjäytyneiden joukko pienempiin erityisryhmiin, päädytään tilanteeseen, jossa syrjäytyneiden erityisryhmien yhteen laskemisen jälkeen syrjäytymättömiin ei jää kuin pieni osa väestöstä.

Utismedian tulkintakehyksissä toistellut luettelot syrjäytymisen riskitekijöistä voivat osoittautua seurausiltaan vahingollisiksi. Huomion keskittyminen yksipuolisesti riskiryhmiin voi johtaa kierteeseen, jossa taloudellisen niukkuuden keskellä luovivat kunnat osoittavat yhä enemmän resursseja toimintaan, jonka pyrkimyksenä on tunnistaa riskiysilöitä ja ratkoa jo ilmenneitä ongelmia. Tällöin käytettävissä on yhä vähemmän rahaa koko ikäluokkaan kohdistuviin ennaltaehkäiseviin tukipalveluihin. Neuvola- ja oppilashuoltopalveluiden tapaisista tukipalveluista tinkiminen taas voi johtaa siihen, että kunnat ovat pian pakotetut osoittamaan yhä enemmän resursseja korjaaviin toimenpiteisiin.

Lisäksi deterministinen käsitys tietyistä riskitekijöistä seuraavasta syrjäytymisestä voi leimata nuoren tarpeettomasti. Syrjäytymishuolen hermistäessä yhteiskunnassa riskiysilön merkin voi saada otsaansa jo lastentarhaiässä. Tutkijat ovatkin ilmaisseet huolensa siitä, että nuoren merkitseminen syrjäytymisvaarassa olevaksi varhaisessa vaiheessa voi toimia jopa itseään toteuttavana ennusteena (esim. Järvinen & Jahnukainen 2001, 137; Helne 2002, 33). Leima voi vaikuttaa niin nuoren itseymmärrykseen kuin siihen, miten tätä kohdellaan esimerkiksi päiväkodissa ja koulussa.

Nuorten osallisuuden ja hyvinvoinnin ongelmista on toki voitava käydä avointa keskustelua mediajulkisuudessa. Median ei ole kuitenkaan syytä ryhtyä oraakkeli, joka kaikkietävillä ennustuksillaan tuomitsee riskikategorioihin luokitellut nuoret ennalta synkkään tulevaisuuteen syrjäytyneinä.

Viitteet

¹Sisällönerittelyssä olen koodannut aineiston määrälliseen muotoon SPSS-tilasto-ohjelmaan. Havaintoyksikkö on yksi juttu eli omalla otsikolla varustettu itsenäinen tekstikokonaisuus. Jokaisesta jutusta on koodattu useita eri tausta- ja tutkimusmuuttujia, ku-

ten jutun lajityyppi ja julkaisuosasto, jutun pääteema, jutussa puhujina esiintyvät toimijat, sekä jutun ensisijainen tulkintakehyks. Esittelen tässä artikkelissa tarkat määrälliset tulokset ainoastaan taustamuuttujien (lajityyppi ja osasto) sekä tulkintakehysten osalta. Jutuissa puhuvien toimijoiden sekä juttujen teemojen yhteyksiä tulkintakehyksiin tarkastelen artikkelissa yleisellä tasolla laadullisen kehysanalyysin yhteydessä. Nämäkin havainnot perustuvat määrälliseen analyysiin, jossa on tarkasteltu toimijoiden ja teemojen esiintymistä eri tulkintakehyksiä edustavissa jutuissa. Rajallisen tilan vuoksi en ole kuitenkaan nähnyt tarkoituksenmukaiseksi esittää tässä artikkelissa täsmällisiä lukuja ja taulukoita teemoista ja toimijoista.

² Moraalisen paniikin käsitteen lanseerasi sosiologisen analyysin välineeksi alun perin Stanley Cohen vuonna 1972. Hänen mukaansa moraalisisessa paniikissa on kyse prosessista, jossa jokin uusi tai vain muuten äkkiä huomion kohteeksi nouseva asiainäkö, tapahtuma, henkilö tai ryhmä määritellään uhkaksi yhteiskunnallisille arvoille ja intresseille. Ilmiöstä tai ihmisryhmästä esitetään yksipuolisia ja stereotyyppisiä tulkintoja, sen muodostamaa uhkaa suurennellaan ja sitä vastaan käydään moraalisen puolustus-taisteluun. Toisinaan paniikki menee ohi suurempia jälkiä jättämättä, toisinaan se voi johtaa esimerkiksi yhteiskuntapoliittisiin ja lainsäädännöllisiin uudistuksiin. Media näyttelee usein keskeistä osaa moraalisisessa paniikissa. (Cohen 1980, 9; ks. myös Critcher 2003; Thompson 1998.)

³ Artikkelin aineiston rajauksessa ei siis ole noudatettu ikävuosiin perustuvaa rajausta nuorisosta, vaan rajaus on tehty sen mukaisesti, miten jutuissa kohderyhmästä puhutaan. Poikkeuksena ovat lähinnä kouluampumisia käsittelevät jutut, joissa ei välttämättä ole eksplisiittisesti puhuttu nuorista (vaan esimerkiksi viitattu tekijään nimellä), mutta jotka on korkeakoulumaailmaan sijoittuvina juttuina tulkittu nuoria koskettaviksi.

⁴ Tarkastelun kohteena on nimenomaan suomalainen syrjäytyminen, minkä vuoksi ulkomaanosasto on rajattu pois aineistonkeruuvaiheessa. Myös urheiluosasto rajattiin pois. Kulttuuriolosuhteiden jutuista on rajattu aineiston ulkopuolelle kirja-arviot ja taideteatterikriittiset sekä sellaiset taitelijahaastattelut, joissa puhutaan syrjäytymisestä muualla kuin Suomessa. Aineistoon on sisällytetty vain toimituksen tuottama materiaali, eli yleisöanosasto sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden artikkelit on rajattu tarkastelun ulkopuolelle.

⁵ Tulkintakehyksistä hallitsevaksi on tulkittu se, joka tulee esiin jutun otsikossa/ja tai kärjessä, tai – mikäli jutun kärki käsittelee muuta teemaa – saa jutussa enemmän tilaa.

Kirjallisuus

- Aitamurto, Tanja (2005a) "Hyvien perheiden pojat murhasivat kylmästi – miksi?" Sosiaalisen ongelman synty, syyt ja seuraukset Heinojen surmaa seuranneessa moraalisisessa myrskyssä. *Journalistiikan lisensiaattityö*. Viestintätieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Aitamurto, Tanja (2005b) Kun tavallinen tappaa. Sosiaalisen ongelman käsittely Heinojen surman herättämässä moraalisisessa mediamyrskyssä. *Nuorisotutkimus* 23 (4), 4–18.
- Altheide, David (2000) *Creating Fear. News and the Construction of Crises*. New York: Aldine de Gruyter.
- Ayman-Nolley, Saba & Taira, Lora (2000) Obsession with the dark side of adolescence: a decade of psychological studies, *Journal of Youth Studies* 3 (1), 35–48.
- Cohen, Stanley (1980) *Folk Devils and Moral Panics. The Creation of the Mods and Rockers*. 3rd ed. Oxford: Martin Robertson.
- Critcher, Chas (2003) *Moral Panics and the Media*. Buckingham: Open University Press.
- Edelman, Murray (1988) *Constructing the Political Spectacle*. Chicago: University of Chicago Press.
- Entman, Robert M. (1993) Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 4 (4), 50–58.
- Eräsaari, Risto (2005) Inkluisio, ekskluisio ja integraatio sosiaalipolitiikassa. Kiistakysymysten kartoitusta. *Janus* 13 (3), 252–267.
- Gamson, William A. & Modigliani, Andre (1989) Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach. *American Journal of Sociology* 95 (1), 1–37.
- Gitlin, Todd (1980) *The Whole World is Watching. Mass Media in the Making & Unmaking of the New Left*. Berkeley: University of California Press.
- Goffman, Erving (1974) *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. New York: Harper and Row.
- Hall, Stuart & Critcher, Chas & Jefferson, Tony & Clarke, John & Roberts, Brian (1978) *Policing the Crisis*. London: Macmillan.
- Harrikari, Timo (2008) Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. *Julkaisu* 87. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura.
- Helne, Tuula (2002) *Syrjäytymisen yhteiskunta*. Tutkimuksia 123. Helsinki: Stakes.
- Hjelm, Titus (2005a) "Kun saatana käskää". Nuoret toimijoina suomalaisessa saatananpalvontautisoinnissa. *Nuorisotutkimus* 23 (4), 19–34.
- Hjelm, Titus (2005b) *Saatananpalvonta, media ja suomalainen yhteiskunta*. *Julkaisu* 55. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura.
- Hoikkala, Tommi (2007) Aluksi: Jokela selitysten kohteena. Teoksessa Tommi Hoikkala & Leena Suurpää (toim.) *Jokela-ilmiö. Sikerämä nuorisotutkijoiden näkökulmia*. *Verkkojulkaisu* 17. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura, 5–6. [online]. <URL: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisu/jokela.pdf>> Luettu 3.6.2010.
- Horsti, Karina (2005) *Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Tampere: Tampere University Press.
- Jallinoja, Riitta (2006) *Perheen vastaisku. Familistista käännettä jäljittämässä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Juppi, Pirita (2004) "Keitä me olemme? Mitä me haluamme?" Eläinoikeusliike määrittelykamppailun, marginalisoinnin ja moraalisen paniikin kohteena suomalaisessa sanomalehdistössä. *Jyväskylä Studies in Humanities* 29. Jyväskylän yliopisto.
- Juppi, Pirita (2005) *Medioitu moraalinen paniikki eläinoikeusliikkeen määrittelijänä*. *Nuorisotutkimus* 23 (1), 31–49.
- Juppi, Pirita (2010) *Media syrjäytymisen määrittelijänä ja selittäjänä*. Teoksessa Terhi Laine, Susanna Hyväri & Päivi Vuokila-Oikonen (toim.) *Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla*. Helsinki: Tammi, 325–352.
- Järvinen, Tero & Jahnukainen, Markku (2001) *Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syr-*

- jäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa Minna Suutari (toim.) *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Julkaisuja 20. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura, 125–152.
- Karvonen, Erkki (2000) Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Tiedotustutkimus* 2/2000, 78–84.
- Koskela, Hille (2009) Pelkokierre: pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkilasta. Helsinki: Gaudeamus.
- Koskela, Hille & Niiranen, Laura & Siivola, Suvi (2004) Kaupunkien turvallisuussuunnitelmat – ylhäältä ohjattua hallintoa vai omaehtoista kehittämistä? *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* 1/2004, 36–49.
- OECD (1995). *Our children at risk*. Paris: OECD.
- OECD (1997). *Children and Families at Risk. New Issues in Integrating Services*. Paris: OECD.
- Oksanen, Atte & Nurmi, Johanna & Räsänen, Pekka (2011) Pahuus ja väkivallan käsittelemisen ongelma Jokelan ja Kauhajoen koulusurmien jälkeen. *Janus* 19 (2), 104–121.
- Paju, Petri & Vehviläinen, Jukka (2001) Valtavirran tuolla puolen. Nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen kitkat 1990-luvulla. Julkaisuja 18. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura & Sitra.
- Perelman, Chaïm (1996) *Retoriikan valtakunta*. Tampere: Vastapaino.
- Raittila, Pentti & Haara, Paula & Kangasluoma, Laura & Koljonen, Kari & Kumpu, Ville & Väliverronen, Jari (2009) *Kauhajoen koulusurmat mediassa*. Julkaisuja A 111/2009. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö, Tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto.
- Riele, Kitty te (2006) Youth "at risk": further marginalizing the marginalized? *Journal of Education Policy* 21 (2), 129–145.
- Satka, Mirja (2009) Varhainen puuttuminen, moraalinen käänne ja sosiaalisen asiantuntijat. *Yhteiskuntapolitiikka* 74 (1), 17–32.
- Silver, Hilary (1994) Social exclusion and social solidarity: three paradigms. *International Labour Review* 133 (6), 531–577.
- Suurpää, Leena (toim.) (2009) Nuoria koskeva syrjäytymistieto. Avauksia tietämisen politiikkaan. *Verkkójulkaisuja* 27. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura. [online]. <URL:<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/syrjaytymistieto.pdf>> Luettu 3.6.2010.
- Thompson, Kenneth (1998) *Moral Panics*. London: Routledge.
- Väliverronen, Esa (1996) *Ympäristöuhkan anatomia. Tiede, mediat ja metsän sairauskertomus*. Tampere: Vastapaino.
- Watkins, Craig S. (2001) Framing Protest: News Media Frames of the Million Man March. *Critical Studies in Media Communication* 18 (1), 83–101.